

УКРАЇНСЬКА ШКОЛА

НА ЕМІГРАЦІЇ

ПЕДАГОГІЧНО - МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Ч. 2—3

Авгсбург, листопад—грудень 1947

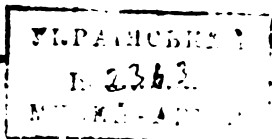
Рік I

УЧИТЕЛЬ - ГРОМАДЯНИН І ЗАСАДИ ЙОГО ПРАЦІ

Тема, на яку хочу поділитись своїми думками, така широка й така глибока, що й не знаю, як убити її в такі вузькі рамки своєї доповіді. Спробую визначити тільки найосновніші контури її обсягу. Я не мислю постати вчителя-громадянина без його найголовнішого варстату праці, без його педагогічної роботи в школі й такої ж праці серед народу. Отже, сама його вчительська діяльність уже містить всі елементи і його громадянського післанництва. Але найголовніший заклад, де український учитель найбільше кладе своїх сил — це українська школа: там, на рідній землі, й тут, на еміграції. Рідна земля й рідна школа — це велика трагедія того вчителя, що боліє нею, коли тільки подумає, що там у тій школі роблять з дітьми народу, коли з душі витравлюють увесь національний дух, що спочив був у добу українського державного будівництва в рр. 1917—1920., дух, що уформлювався на західних українських землях за часів Українського Педагогічного Товариства й Рідної Школи у Львові. Там з українця у школі творить офіційальна політика інтернаціонального громадянина зі специфічною т. зв. „советською мовою”, а то й просто московською. Українська викладава мова в занепаді і є знаряддям тільки офіційальних виступів, а в приватнім і ро-

З Різдом Христовим і Новим Роком вітаємо всіх наших співробітників, читачів, прихильників і все українське вчительство та висловлюємо наші найщиріші побажання!

Редакція

динним ужитковій українська мова — це тільки націоналістичний шовінізм і контрреволюція.

Красне письменство допускається тільки радянське, допущене **московського** цензурою. Зате твори московських письменників, починаючи від Пушкіна, заводнюють школу в Україні. А історія України препарована марксизмом, ленінізмом, сталінізмом та московськими деспотами, як Петро I, Катерина II, Микола I і т. д. і т. ін. з Суворовим аж до Будьонного включно, — цими героями московського поневолення, витравлена з душі українського народу, позбавлена всіх національних рухів, всієї політичної боротьби за національну самостійність в минулім Україні. Офіційний підручник московської історії — це альфа й омега історичного знання в школі. Хіба лише постать Богдана Хмельницького, і то тільки в політичній акті в Переяславі року 1654, — щоб показати, що Україна сама волисть під Москву, — це ті виховні підвалини в українськiм шкільництві. Одне слово, коли, як писав один учитель, коли в Україні побудуть большевики ще кілька років, то радянська влада України, щоб догодити „отцю народів”, переведе найжорстокішу і найтрагічнішу ухвалу про скасування української мови на всій території соборної України й запровадить скрізь — в урядах, в школі й навіть у приватнім житті та в родині мову московську. Оце буде той фінал т. зв. с а м о л і к ві д а ц і ї, що фактично вже й є самим ходом московського терору. І в таку жорстоку добу, в таке „врем'я люте” для України школа в ній не є жодною школою українського народу та його національно-духових потреб, а тільки знаряддям ворожої московської політики.

І єдиною оазою національної української школи є школа тут, на еміграції.

II

Але розбудова української національної школи тут у цих таборових обставинах нашого життя — діло дуже тяжке під всяким поглядом. Чвертьстолітнє панування большевиків в Україні, їх експерименти та знуцання з учителя і дітей спустошили їх національні душі, викривили розум, а тих, що не піддались, просто знищили і тільки рештки війна викинула сюди на еміграцію. Цими болями переболіла й маса українського вчителства робила спротив і не здавала своїх позицій. І коли ми візьмемо до уваги той колосальний духовий розпад на українських землях, що відбувся і відбувається в українській національній дійсності, в українськiм релігійнім, господарськiм і культурнім житті, в школі й родині, а додаймо ще й той гурган війни й панування німецького гестапо, — то зрозуміємо, до якого глибокого зубожіння дійшло духове й фізичне життя українського суспільства. Релігійне й національне життя вчителя і дітей нищилось, фі-

зичне життя кожної людини було загрожене переслідуваннями й голодом. А найбільше перетерпіла українська родина. В більшості батько був заарештований, або висланий в тундри й тайгу на північ, у Сибір або забитий, мати пішла на тяжку працю, а діти були і тепер є залишені на самих себе й розбрились за куском хліба по людях. Про якесь виховання їх не було й мови: розбрат, провокації, шпіонаж і доноси, — то була зброя розкладу й морально-духового занепаду. Все це привело дітей у масі до того, що вони стали жебрати, а пізніше красти, обманювати й велика кількість із них докотилась до злочинів, до правопорушництва й до того, що батько й мати перестали вірити своїм дітям, і навпаки. Родини пішли врозтіч і стали знаряддям таємної стежі НКВД: син повстав на батька, донька на матір; підозра, недовір'я, замкнення в собі — все це вилилось у той страшний унутрішній побут родинного життя; ховалась усяка думка, щезали заміри, а на верх спливла стежа — один за одним... Всі морально-духові нитки, що спуюють родину в одну духову цілість, раптом обірвались... І та родина, що є основою й зародком українського суспільного життя, та колишня патріархальна, високomorальна родина українського народу в масі своїй за винятком невеликої кількості перестала існувати. І на згарищі такого розкладу серед мслодого й наймолодшого українського покоління повстала духова безпритульність, самотність кожної людини, зловіща мовчанка запанувала в суспільнім житті народу, учительства й навіть ліпших дітей, що ще не згубили національного обличчя гідности. І от оці викривлені душі нашого наймолодшого покоління складають контингент нашої школи. А коли додамо оту партійну гризню, отой партійний розклад, боротьбу, що тут на чужині позначилась зловіщою примарою нашої емігрантчини й яка починає опановувати нашу школу в старшій віці, — все це промовляє до нас зловіщим мemento, що знижує рівень науки, робить нашу школу невидним знаряддям політики, духової спекуляції, грою темних сил, розкладу й ареною боротьби за впливи, за опанування наймолодшим нашим поколінням.

І перед нами встає сумний образ тієї молоді, що наповняє нашу нову школу на еміграції, що сприймає нові думки й ідеї у нових історичних умовах на чужині. І в цьому аспекті теперішньої української дійсности, що повстала через братні обійми та московську опіку, стають зрозумілими розпучливі слова Шевченка: „В школі нас усього, всього, що тільки є, навчають, крім своєї любові рідної мови. О, школо, школо! Якби тебе швидше перешколити!”

III

І от перше завдання перед учительством, перед нами — перешколювати наших дітей, кувати їх нову долю. Перед нами ве-

лике завдання створити нові умовини для нашої дітвори, для наших майбутніх заступників. І перше громадянське і національне завдання українського вчителя усвідомити всю велич нового завдання, напружити всі сили на те, щоб розбудувати свою рідну національну школу. Завдання велике й відповідальне.

Для здійснення цього великого громадянського і національного обов'язку вчитель має передусім стати сам громадянином, цебто зорганізуватись у велике суспільне тіло, об'єднатись у велику вчительську організацію, в центральну учительську громаду, союз українських учителів. Така центральна організація нам необхідна не тільки для того, щоб захищати свої професійні інтереси та матеріальний добробут і правне становище, як це роблять учителі в усіх демократичних державах. Учитель передусім має стати сам організованим громадянином, стати піонером громадянської дисципліни, кожний з нас повинен підпорядкуватись цілому, щоб бути сильним самому, щоб почувати себе суспільною одиницею великого громадянського тіла української нації, стати організованим, громадянськи свідомим сином великого українського народу. І тільки тоді він стане організатором, вихователем і вчителем у кращому розумінні дітей свого народу. Кожний учитель повинен собі усвідомити, що він на місці своєї праці, біля свого варстату у школі серед дітей і їх батьків веде провідну роль організаційну, навчальну і виховну, високовідповідальну роль вчителя-громадянина в найкращому розумінні цього слова: вчителя дітей і громадянського чинника серед їх батьків... І тим, і другим він повинен розкрити перспективи їх теперішніх і майбутніх обов'язків супроти України, як нації. Тому в порядку найкращого усвідомлення цих своїх завдань і обов'язків все українське вчительство повинно бути об'єднане у всеукраїнській учительській громаді. Учителі всіх типів шкіл, починаючи з найнижчих і кінчаючи високими школами, творять на чужині центральну громадянську організацію вчителів. Така внутрішня організаційна праця всього вчительства й кожного педагога зокрема засновується на суто національних основах світогляду й думання, на повній посвяті себе українській національній ідеї, українському народові й Україні в цілому та на повній відданості тій школі і дітям, де вчитель працює, бо щира праця й служба найменшим дітям українського народу — це праця і служба українській нації. Цим українське вчительство покаже, що воно здатне служити високій ідеї, здібне непомітно назверх служити дітям своєї школи, служити батькам їх як щирі дорадники, що воно підноситься тим до служення всьому українському народові, здібне творити з себе національну цілість, духову національну єдність, церкву ідейно-діючих і віруючих у своє післанництво в малій громаді для великого цілого. Споєне одним ідеалом націо-

нальної служби, однією організаційною силою українського національного проводу, одним ідеалом шкільних і педагогічних завдань відродити дійсно українську національну школу, — український вчитель, як провідна духовна еліта української нації, повинен відчувати і ту глибоку громадянську відповідальність перед майбутнім української нації і перед майбутньою законною владою України, бо кому більше дано, від того буде й більше вимагатись. І коли ми самі цю повинну духову службу Україні шповні в собі відчуємо, тоді будемо певні, що і вся українська школа буде наша, все шкільництво й освіта всіх дітей України і всього народу українського в обсязі нашої праці, під нашим національним і педагогічним впливом. Тільки так і треба розуміти наші завдання в громадянській самоорганізації і тільки в цьому сенсі виступає учитель як громадянин.

IV

Але в такому виступі нашім громадська служба вчителя щойно розпочинається і на цьому вона не кінчається. Живе діло вчителя-громадянина впливає на широкі води його громадянської праці тоді, коли він іде до батьків у вулчому розумінні й до народу в найширшому розумінні. І от тут ідеалом мені світить широка громадянська праця вчителя Бориса Грінченка й велика праця видатного вчителя Михайла Драгоманова*). Переді мною все стоять прикладом одиниці і неперевершені дві праці Б. Грінченка: 1. Шевченко на селі і 2. Перед широким світом, — якими Грінченко заманіфестував свою широку громадянську працю національного усвідомлення народу, збираючи його по хатах і читаючи йому твори Шевченка і твори інших письменників та роз'яснюючи їх думки. Оця скромна, але велика і вперта праця Грінченка серед народу з книжкою в руках і живим словом на устах — це праця великого громадянина, що всі свої сили віддав для народу, національно його усвідомлюючи. Подібну працю робив і М. Драгоманів. Його праця в українських недільних школах на периферії Києва для слуг, наймичок і наймитів, для сторожів, двірників і т. д. і т. д.; його надзвичайно цінна праця „Народні школи на Україні”, в якій він виступив до боротьби з московською владою за українську школу, його видатні листи до москвофільського студентського органу у Львові „Друг”, що перевернули все думання Франка, Павлика, Белея й багатьох інших, його багате листування з цілим рядом студентства, його бойові виступи до студентської молоді, — все це нестерті приклади, як

*) Якщо автор статті вказує як приклад громадянської праці М. Драгоманова, то, як думаємо, це не значить, що він є прихильником і світогляду та суспільно-політичних поглядів М. Драгоманова. Ці речі треба вміти розрізнити. Р е д а к ц і я.

можна настирливою і впертою працею не з катедри університету та іншої школи, а з трибуни громадянського діяча перероджувати душі й робити з них висококваліфікованих діячів, письменників, журналістів, громадянських робітників, — це все високий приклад кожному вчителеві для наслідування: йти на широку народну ниву і впертою працею підносити їх душі й вести на дорогу широкої національної роботи.

А Карпатська Україна в рр. 1923—1938. Ця забута „Карпатська Русь”, змосквофільчена, змадяризована, а коли там появился український учитель, емігрант з Наддніпрянщини і Галичини, і той, що покінчив українські школи в Подєбрадах і в Празі та пішов учителювати на найнижче становище народного вчителя, то та затуркана „Карпатська Русь” р. 1938 проголошує свою самостійну державність як частку великої і соборної України. Український учитель там блискуче видержав іспит на учителя-громадянина.

Учитель серед народу — це не тільки фаховий учитель, а все: дорадник, кооператор, агроном, організатор, музикант, диригент хору, оркестри; отже, на якому б полі й фаху не працював, перед ним красномовно встає його діло: не Карпатська Русь, а Карпатська Україна, як самостійна українська Держава.

От таким учителем-громадянином повинен бути кожний з нас учителів, що пішов у широкий світ до українського народу, щоб із невідьника зробити його свідомим українцем. Таку метаморфозу може дозволити собі тільки вчитель-громадянин.

А скільки таких учителів, яких імен ми не знаєм, було в Галичині, на Буковині, на Україні Наддніпрянській! Це все ті учителі-громадяни, що організують українське суспільство, організують і усвідомлюють їх психіку і включають нарід у велику родину свідомих громадян, що творять націю.

- V

Але такий учитель-громадянин, щоб бути на висоті своїх завдань, повинен мати викристалізований світогляд і ясну громадянську і національно-політичну лінію. Сучасна доба — це доба, в якій борються не інтереси й цінності матеріальної вартости, а борються передусім чисті ідеї. Ця чисто ідейна боротьба в сучасну добу пронизує все — літературу, мистецтво, театр, політику, державну працю, всі мирні конференції. Від цієї ідейної боротьби не може відмовитись і вчитель. Змагаються два світи і два світогляди: матеріялістичний світ тоталізму й диктатури пролетаріату і світ ідеалізму та демократії. І ми, вчителі, повинні в цій боротьбі зайняти те чи інше місце й взяти участь у цій ідеологічній боротьбі. І для нас ясно, що ми станемо проти матеріялістичного світогляду, проти матеріялістичних змагань і на боці

іdealізму та демократії. Отже, іdealізм, себто світогляд, що кладе в основу свого пізнання, віри й діяльності не матеріяльне начало, а духове. Не одним лише хлібом і матеріяльним зиском буде людина живою, а насамперед духовими іdealами вищої правди, добра, права й гуманности, волі людини як вищої духової вартости — оце все те, за що бореться іdealістичний світ. Дух і природа людини тут поєднуються у вище я її духовости, що втілюється в її моральні принципи категоричного веління її розуму, в її добру волю, що діє морально. Тільки добра воля людини веде її до добрих чинів, а не до себелюбства, егоїзму, тільки високий характер об'єднує внутрішній духовий світ і зверхній, змісловий фізичний у один світ вищий, що існує як якась вища цілість, що зветься духовістю окремої людини, духовістю нації. Тому мета кожного вчителя — не утилітарне персональне щастя, зв'язане з низкою гільки особистих приємностей і особистого задоволення, а високі ідеали людини, високі цінності народу, його культури, високі вартості моральні, національні, високі ідеали нації, що є вищі за все інше й досягнення їх — це вища ціль наших прямувань.

Людина живе, бо призначена жити. Але призначення цього життя в тому, щоб людина діяла, поступала відповідно до істотности своїх найвищих прямувань. А увесь сенс цих вищих прямувань спочиває в витворі нею духових цінностей, в вияві духових сил.

Духове життя — це основа наших завдань; духова творчість — це її зміст. Тому ми особливо високо цінимо ту людину, що розвиває свої духові сили, що творить в духовій ділянці науки, мистецтва, педагогіки щось особливо високе, вартісне: хто особливо зробив багато корисного для суспільства і нації, чи нарешті, хто зробив для свого власного духового розвитку, персонального самополіпшення. І хто сприяє розвиткові своєї духовости, хто сприяє витворові національних цінностей у культурі, в школі, в народі, той досягає найвищого блага. Поширення своєї духовости на своє оточення, одухотворення життя вищими цілями, намагання з природи створити субстрат для досягнення духових вартостей, — ось у тому ховається й ціль життя людини, а вчителя особливо. Тут ціль життя окремої людини підлягає цілям суспільства. І що ліпша і спорідненіша така вольова взаємочинність, то більші можливості для багатого витвору тих духових благ. Найіdealнішою є взаємочинність волі у крові й єдності народу, у праці на добро української нації. В національній спільноті індивідуальні цілі життя знаходяться в найтіснішій зв'язку з цілями життя всієї нації. Все, що нація творить, може бути витворене тільки її окремими членами і навпаки, національна цілість — це найкраща передумова для вільного розвитку духо-

вих сил окремого її члена. Історичне значення народу як національної суцільної одиниці не тільки в тому, що той нарід в цілому зробив для кожного її окремого члена, але і в тому, що та окрема одиниця як духовна творча сила, хай то буде інтелігент чи звичайний робітник, зробила для свого народу, що вона дала позитивного до його духової скарбниці. В цьому остаточна мета і призначення окремої людини як члена нації: Я повинен намагатися з усіх сил своїх віддати всі здібності свої, всі творчі сили і навіть життя своє, щоб Україна, моя нація стала державою, тією найвищою національною основою для якнайбільшого розвитку людських духових здібностей, для створення духових благ нації. Таким чином визначення, що основою й метою досягнення є духовість світу, віра, що тільки моральний устрій світу приносить людству щастя, творять основи нашого ідеалізму. Українська провідна верства і зокрема учительство оцей ідеал свого світогляду і ставить в основу всього свого життя. Українське вчительство за цей ідеал, на прапорі якого стоїть уся творчість Шевченка, Франка, Лесі Українки й інших найбільших будителів наших, і має боротись, і має ставити ціллю всього свого життя.

Тому ми, вчителі, маємо визначити й послідовно проводити в нашій реальній праці серед дітей, серед народу такі національні й етичні наші завдання й вимоги:

1. Наша національна школа, яку ми в нових умовах хочемо творити, повинна бути складовою частиною всього українського національного руху.

2. Тільки той учитель цінний для нації, хто працює головно для свого народу, а не тільки для себе та своїх особистих потреб.

3. Тільки той учитель вартісний, хто великою мірою сповнений національною гордістю: я передусім, українець, а потім фахівець, професор і т. ін.

4. Тільки той учитель найбільшою мірою плекає у своїй душі почуття національної гордості, хто до глибини душі і матеріальних засобів просякнутий повинністю служити свому народові, жертвувати для його добра всім, і навіть життям своїм.

5. Основа для національної гордості є тільки там, де в народі панує свідомість національної солідарності, організованості, почуття національного споріднення і соціальної справедливості.

6. Джерело життя нації і її розвитку спочиває в її волі: але тільки така воля служить добру нації, що сприяє консолідації народу, а не його розбратові, що організує народ у вищу суспільну цілість і єдність, надає сенс його існуванню і творить з народу націю з печаткою її вищої духовості.

7. Та воля, що дезорганізує народ, розкладає його кровну єдність на окремі і ворожі одна одній групки, творить з одиниць їх лінивих, безхарактерних себелюбців, егоїстів, — така воля веде народ до згуби і занепаду.

8. Кожний народ має таку волю, яку є здатний і спроможний собі виробити та здійснити у своїм творчій покликанні й післанництві, що конкретно втілюється в його керівнім проводі, як вияві найвищої досконалости нації.

9. Творчі сили народу здійснюються тільки тоді, коли визначаються глибокою ідеєю й високоморальним проводом учительства. В чинах його, в його провідництві і праці спочиває духовна сила народу і його майбутнє.

10. Рівність усіх людей національної спільноти здійснюється тільки і такою мірою, якою окрема людина виявить свої здібності і працездатність; тому кожна праця, вміння корисно для народу працювати — це єдина міра вартости і рівности людини.

11. Кожна корисна праця, чи то фізична, чи духовна повинна викликати глибоку пошану до неї і до тієї людини, що ту працю виконує. Праця — найбільший виховний чинник молоді і взагалі людини, вчить людину, витворює в ній ряд дисциплінуючих ідей, як консолідація, дружність, поступ, дисципліна і т. ін. Це ті сили, що їх передусім плекає вчитель і їх культивує та виховує в молоді.

12. Працездатна людина, характерна, етична, здорова є вартнішою від людини мало продуктивної і непрацездатної.

13. Лінива і безхарактерна людина — безвартісна.

14. В духовім вихованні на першій місці повинно стояти виховання характеру, прикметами якого є статечність, певне волевове рішення, підлеглість моральним принципам, духовна шляхетність, дружність, активність, вірність ідеалам, посвята, дисципліна і послух.

Оці всі прикмети національні і моральні повинні лягти в основу світогляду і праці кожного вчителя і тоді він піднесеться на найвищий ступінь ідеалу вчителя-громадянина, сина свого народу і творця найвищих цінностей культури й духовости української нації.

Проф. Д-р Л. Білецький

СУЧАСНІ НАШІ ПОТРЕБИ У ВИХОВНІЙ ДІЛЯНЦІ

Щоб зрозуміти і збагнути як слід сучасні наші потреби у виховній ділянці, мусимо наперед пригадати й усвідомити собі мету і засоби кожного виховання і навчання взагалі, бо щойно на тому тлі виступлять виразно і чітко всі наші виховні недоліки та недостачі.

Мета виховання і навчання

Кожне виховання і навчання ставить собі три цілі: 1. виробити у вихованця такі моральні життєві засади, що зробили б його корисним і для громадянства та нації, і для нього самого; 2. розвинути всі духові здібності — з одного боку, пам'ять, увагу, асоціацію, швидко спостереження всіма змислами, шкуру орієнтацію та самостійне думання, коротко кажучи, інтелігенцію, а з другого боку, добру і сильну волю водночас із відповідним почуттям, як також фізичне здоров'я і силу, що давали б змогу невгнучо проводити задуми в життя; 3. подати відомості, знання і вміння, потрібні у власному і збірному житті.

Усі три цілі — тісно з собою зв'язані. Їх залежність можна б зобразити, як три коробки, що одна в одній міститься. Часто досягаючи однієї цілі, реалізуємо і другу та третю. Напр., учень вивчає якесь історичне оповідання, де зображена геройська посьвята, скажім, відому „Олесю” Грінченка. Він дістає при тому історичні відомості про татар, а водночас, переповідаючи оповідання, розвиває свою уяву й пам'ять. Коли учень пише завдання, даючи відповідь на поставлені запитання, чи накреслюючи диспозицію оповідання, розвиває він ще й самостійне думання, а то й стає волю, перемагаючи своє ліниство чи нехоть до зусиль і праці. Густо-часто дитина, читаючи те оповідання, захоплюється геройським вчинком Олеси, зворушується її великодушністю, вибирає собі її постать за життєвий ідеал, а через те формується в дитячій душі життєва засада посвятити для ближніх. Куди більше виховно діє добірне оповідання вчителя з глибшою ідеєю, коли він розповідь його дітям сам талановито, виявляючи в голосі, мімці і деяких рухах ще й своє справжнє захоплення, що пливе з переконання, з глибин душі. Тоді промінне його власний дух, уділяється молоді та підсвідомо впливає на молодечу волю й почуття. Добірний матеріал навчання, використаний вміло і всебічно вчителем, може досягати водночас всіх трьох цілей та справді формувати молоду душу й розвивати особистість у всіх трьох напрямках.

Краще зрозуміємо цілі виховання і навчання, а водночас і потрібні для них засоби, якщо вглянемо, так сказати б, у „машинерію” людської душі і пізнаємо структуру особистості — під кутом її діяння і поведінки. В людській особистості можемо відрізнити два основні чинники: 1. напрямний і 2. інструментальний. До напрямного належать якраз життєві засади, якими кермується людина у своїх вчинках, отже, її морально-етичні погляди й почуття, що зв'язані з релігією, світоглядом, ідеологією тощо, а до інструментального зараховуємо всі духові здібності, отже інтелігенцію і сильну волю та фізичну справність, що є засобами — інструментом реалізації напрямного чинника. Інтеліген-

ція дає змогу людині орієнтуватись у даній життєвій ситуації, правильно її оцінити і дійти до якогось висновку та постанови, а сильна воля і фізична справність дає їй змогу провести свою постанову в життя, поборюючи всякі труднощі.

Напрямний чинник особистости враз із частиною інструментального, саме волею, називаємо звичайно **характером**, а всяку чинність, що має його оформити, зємо властивим **вихованням**. Всякі ж зусилля, що намагаються розвинути складові частини інтелігенції, спертої на знання й різних відомостях, окреслюємо як навчання. Отже, характер творить ядро особистости.

Структуру людської душі можна б порівняти з кораблем та його провідником. Капітан, який веде корабель та вказує йому правильний шлях, — це напрямний чинник, а вся інша машинерія і технічні улаштування, що дають змогу кораблеві порушатися вперед, триматись на воді та поборювати водні хвилі — це інструментальний чинник, це та інтелігенція, знання і воля у людини.

Обидва чинники майже однаково важні. Злий капітан поведе корабель на льодові гори і знищить навіть найміцніші та найдосконаліші технічні корабельні улаштування. І навпаки. І найліпший капітан не доїде до мети, коли корабель лихий і дряхлий, чи то коли забракне йому вугілля і пари, що відповідали б — волі, тій рушійній силі людської особистости.

Нераз зустрічаємо людей із неспівмірними обома чинниками. Напр., є такі п'яниці, що справді щиро постановляють більше не пити, усвідомляючи собі все зло своєї хиби, тобто їх напрямний чинник у цьому випадку поправний, а, проте, вони не мають настільки сильної волі, щоб дотримати своєї, зрештою, зовсім щирої постанови. У них ослабий інструментальний чинник. Цю неспівмірність обох чинників дуже добре схопив римський поет Гораций: „Бачу кращі речі і їх одобрюю, а, проте, іду за гіршими”. Зате цієї неспівмірности не спостеріг грецький філософ Сократ, дарма, що був великим мудрецем.

На його думку вистачало пізнати й усвідомити собі зло якихось учинків, щоб більше їх не допускатися. Сократ не спостеріг цієї потреби ще й сили волі для поведінки мабуть тільки тому, що сам мав незвичайно сильну волю. Для нього самого вже саме пізнання справді вистачало, через що сила волі не творила окремої проблеми. А проте міць волі — дуже важний складник особистости, так само, як її гартування — це одне з важливіших питань педагогіки.

Виховні засоби

Виховуємо вже самим навчанням в школі, бо, подаючи знання, розвиваємо інтелігенцію, світогляд і життєві засади, а приневолюючи молодь учитися і працювати, зміцнюємо її волю і втворю-

рюємо добрі привички. Одначе є ще дуже багато добрих і успішних виховних засобів поза навчанням. До них належать: 1. релігійні практики і переживання, 2. добрий вплив особистости і прикладу вчителя (*exemplum trahunt*), 3. вплив шкільного оточення (шкільних товаришів), шкільної самоуправи учнів і шкільних товариств та кружків різного типу, 4. вплив позашкільного оточення і середовища молоді — дому і громадянства (в нашому випадку як українського так і німецького), 5. вплив літератури, що формує життєві ідеали молоді, 6. окремі переживання молоді на прогулянках, під час академій, театральних вистав, оглядання мистецьких чи слухання музичних творів, 7. витворювання у молоді добрих привичок і правильного способу життя (*consuetudo est altera natura*), 8. окремі принагідні або плянові повчання молоді з приводу різних провин і спрямовування її гонів та заінтересувань на щораз то вищі вартості, 9. кари.

Стан виховання серед нашої еміграції

Щоб усвідомити собі теперішні наші виховні потреби, треба далі здати собі ще справу і з теперішнього виховного рівня у наших школах. Пройдімо за чергою виховні засоби, наскільки їх використовують у нас.

1. Хоч катехити є по наших школах і відбувають недільні екскорти та правлять богослужби, то, проте, мала частина молоді бере у них участь і ні батьки, ні вчителі, ні самі навіть катехити не вживають ніяких заходів, щоб фреквенцію молоді збільшити. Православні ж катехити часто не обсаджені або й обсажені інколи непідготованими якслід до педагогічної праці священиками. Дуже часто немає окремих екскорт. Деякі вчителі негативно впливають на молодь під релігійним поглядом не тільки тим, що самі не ходять до церкви і не відбувають релігійних практик, але не хочуть іти до церкви навіть як дежурні з молоддю, а при молитві у школі не хрестяться, іронічно посміхаються тощо.

2. Багато вчителів по наших школах буває непідготованих, а то і невідповідних, що не стоять на висоті свого завдання. А навіть і добрі вчителі стали досить байдужі до виховного діла, уважають свою діяльність за тимчасову і мало цікавляться самим вихованням; погасла і поникла їх педагогічна іскра; не намагаються вони входити в ближчий контакт з молоддю та взагалі на неї впливати і дивляться на молодечі прогріхи крізь пальці.

3. Шкільне оточення часто немає також доброго впливу, бо лекція учнів проводиться дуже слабо, виключування невідповідних учнів майже не застосовується і багато учнів з поганою поведінкою далі залишається серед добрих учнів. Самоуправа учнів рідко де введена, самоосвітні кружки мало де існують, а навіть

і Пласт не все має в окремих місцевинах опікунів і зв'язкових таких, як це повинно б бути.

4. Позашкільне оточення в таборах, особливо густо заселених, інколи жахливе. Учні мешкають часто в одній кімнаті з кількома сім'ями та взагалі з такими старшими, що іноді мають дуже поганий вплив.

5. Відповідної лектури для молоді дуже мало, так само як не має читанок і виїнятків з української літератури.

6.—9. Цих засобів таборів обставини теж не дозволяють застосовувати взагалі або лише дуже малою мірою.

Що можна і треба негайно зробити

Важкі і несприятливі для виховання таборів обставини вкладають на вихователів великі обов'язки і відповідальність; вони вимагають, щоб енергійно протиставлятися всім перешкодам у вихованні і з ними боротися, а передусім:

I. Подбати про піднесення релігійно-морального виховання молоді, саме:

1. Обсадити всі вільні місця катехитів, а де катехити мало підготовані до своєї відповідальної праці, прохати духовну владу про відповідні зміни.

2. Вимагати, щоб катехити точно сповняли всі свої обов'язки.

3. Вжити тактовних засобів, щоб збільшити фреквенцію молоді на ексортах і богослужбах, бо молодь часто не з недовірства, а зі свого лінивства й легкодушності не сповняє тих своїх обов'язків (як і інших шкільних приписів) та через те не має змоги почути Божого Слова.

4. Повчити вчителів, що вони мають співпрацювати з катехитом в напрямі релігійно-морального виховання, добираючи відповідний научний матеріал на своїх лекціях і іншими способами повчати молодь, а передусім давати добрий приклад. Учителів, що дають релігійно-моральне згіршення, потягати до відповідальності, а в разючих випадках подякувати їм за їхню „педагогічну” працю.

II. Подбати про краще ближче й даліше оточення учнів, саме:

1. Усунути учнів, що зле впливають на товаришів.

2. Перевірити всі кімнати і, де співмешканці учнів не відповідні, поставити внесення до таборової управи про відповідне переміщення.

3. Заборонити учням ходити по 8. год. ввечері і без опіки з'являтися в якихнебудь публичних льокалях.

4. Завести від 3. кл. гімназії та в двох ostatnich кл. народної школи клясову самоуправу, вміло нею керувати і таким чином творити здорову опінію молоді.

**III. Зазнайомити і захопити молодь ідеалами і великими поста-
тками минулого України й інших народів:**

1. На лекціях добирати літературний матеріал з виховними елементами та використовувати його не тільки для передання молоді потрібних відомостей, але теж і для виховних цілей та формування життєвих ідеалів молоді. (Матеріал можна відби-
вати навіть на циклостилю).

2. Подбати про збільшення доброї обов'язкової лектури для молоді і перевіряти її читання. (Вже появилися деякі добрі книж-
ки для молоді).

3. При навчанню всіх предметів подавати гідні наслідування
подробіці з життя великих людей у даних царинах та взагалі
брати до уваги виховні елементи.

**IV. Дати молоді змогу шляхетних переживань і таким чином
формувати її почуття та волю:**

1. Поетичні твєри відчитувати в клясах по-мистецьки і дати
молоді змогу відчути всю красу.

2. Добитися в таборовому театрі, щоб бодай раз у місяць ви-
ставляв виховні п'єси для молоді і таким чином привернути пер-
вісну ціль грецького театру.

3. Заборонити молоді ходити до театру на п'єси, що не мають
окремого дозволу (зазначеного на афішах) від дирекції та по-
дбати, щоб на такі вистави придверники справді не впускали
молоді.

4. Те саме стосується і до кінових вистав.

5. Влаштувати шкільні імпрези (роковини, академії, п'єси),
одначе в прияві всього вчительського збору і дирекції.

6. Улаштувати добре підготовані шк. прогулянки, оглядання
музеїв, старовинностей та мистецьких вистав.

**V. Збільшити повчання молоді в етично-моральних справах та
збільшити контакт молоді з учителями:**

1. Ввести як обов'язкові т. зв. опікунські виховні години раз
у тиждень, посвячені обговорюванню життєвих та світоглядних
справ.

2. Зорганізувати самоосвітні кружки та організації для молоді,
особливо релігійні, літературно-наукові, Пласт і ін. та визначити
опікунів, що вели б у них інтенсивну працю.

3. Зміцнити інвігіляцію на перервах та доручити вчителям
входити з молоддю в часі перерв у дружні розмови.

4. Відбувати в чотири очі дружні розмови з учнями, що дають
до того підставу.

5. Принагідно на годинах оцінювати спостережені промахи
учнів та ставити перед очі молоді протилежні добрі приклади.

Технічне проведення

Щоб здійснити всі вищевказані можливості і таким чином посилити виховання у нашій школі, треба з одного боку ввести виховне плянування, а з другого — виховну перевірку, а саме:

1. Кожний учитель виготовлятиме щомісячні виховні пляни, що в них з'ясує, який матеріал і як хоче він його використати у всіх класах в царині свого предмету. Зокрема зладять такі пляни опікуни клас щодо виховних (опікунських) годин.

2. Пляни перевірятиме дирекція школи.

3. При пляні на черговий місяць здасть учитель звіт з проведення пляну попереднього місяця та поробить свої завваги щодо здобутого досвіду.

4. Дирекції визначать відповідних учителів для zorganizування кружків самоосвіти, організацій для молоді, імпрез тощо та видадуть інші розпорядження, потрібні для здійснювання окремих виховних можливостей у даних місцевих обставинах.

5. Дирекції в порозумінню з місцевими учительськими громадами скликатимуть бодай раз на місяць учителів на педагогічні конференції з відповідними доповідями на педагогічні теми і таким чином розворушать серед учительства педагогічну думку, спонукуватимуть учителів до щораз більших зусиль на виховному полі та витворюватимуть серед учительства відповідну виховну атмосферу.

Д-р П. Ісаїв

НАВЧАННЯ В ЛУЧЕНИХ КЛЯСАХ

В умовинах емігрантської дійсности доводиться іноді вчителеві працювати одночасно з двома, а то й з трьома класами. Для вчителя, що вже має в тому напрямі педагогічний досвід, — це не робить великих труднощів, але від учителя, що не мав діла з одночасним навчанням двох клас, все це вимагає неабияких напружень у праці. Одначе всі ці труднощі можна легко обминути, коли вчитель буде чітко свою роботу плянувати.

Дехто з учителів, покладаючись на свій великий педагогічний стаж та на свою „сумлінність” і на стару методику, противиться плянуванню праці, бо, мовляв, є програми, підручники, то що ж тут плянувати. Але такий підхід не дає гарних вислідів в роботі самого вчителя і цілої школи, бо в умовинах еміграції не завжди можна мати сталі програми, підручники, таблиці та різні наочні приладдя, як це буває у нормальних обставинах. Тут вчителя чекає завжди якась перешкода в роботі: немає підручників, відсутня програма, ні таблиць, ні наочних приладів і т. д. і т. інше.

Учитель ніколи не вів одночасно двох клас, а тут необхідність приневолює до цього, але ні порадитись немає з ким, ні методичного порадики немає під руками. І от тут старі методичні настанови не завжди багато допоможуть. Тут потрібна не тільки сумлінність, а й добра методична підготовка вчителя, чітка пляновість в педагогічній роботі не тільки вчителя, але й усієї школи. В школі мусить бути добре складений чіткий та сталий розклад занять для всієї школи і зокрема для кожної класи. Від цього передовсім залежить увесь педагогічний процес і плянування роботи вчителя на кожний день праці та виконання програми.

Крім щоденного пляну виготовляє вчитель ще кварталні (чвертьрічні) або семестрові (піврічні) пляни роботи, в які він вписує програмний матеріал, продумує способи виконання, посібники, які саме треба підшукати і т. ін.

Але школа мусить мати ще й загальний шкільний плян роботи, який складає директор школи разом із своїми заступниками в адміністративно-педагогічній чи господарській ділянках та з бухгалтером школи. Тут беруться до уваги всі пляни вчителів школи, їх вимоги і можливості задовольнити ці вимоги. Директор обговорює цей плян школи на педагогічній раді, коли вчителі роблять свої завваги і його затверджують. На методично-педагогічній раді обговорюються і кварталні або семестрові пляни кожного вчителя, а у великих школах пляни обмірковуються ще перед тим у секціях. Пляни затверджує директор школи або його педагогічний заступник. Щоденний плян учителя ніхто не затверджує. Він складається на кожний день або на цілий тиждень, де конкретно виділяється щоденна робота. З такого плянування роботи й можна бачити оте сумління вчителя. До нього може йти кожного дня будь-яка комісія, а він своє робить — виконує добре продуманий плян своєї праці.

Щоденний плян роботи складає вчитель сьогодні на завтрішній день. Крім цього, вчитель мусить сам розв'язати арифметичну задачу, продумати способи її пояснення дітям, написати собі текст для зорового, слухового чи контрольного диктанту, згідно з граматичним матеріалом і правописом, підготувати запитання в лаконічній і зрозумілій дітям формі та потрібну на них відповідь, спробувати самому голосно й виразно прочитати вибраний текст, додержуючись правильних граматичних наголосів і літературної вимови слів та логічних і психологічних наголосів і павз, намалювати самому те, що будуть малювати діти в класі, проспівати пісеньку, що її будуть вивчати діти в класі, спробувати зробити гімнастичні вправи, що їх треба давати дітям, продумати способи проведення дитячої гри на лекції руханки чи на перерві від занять і т. ін. Це, звичайно, у пляні не пишеться, але хід лекції записується у щоденному пляні.

Підготовка вчителя однокомплектника від двокомплектника нічим не відрізняється, лише в учителя двокомплектника більше предметів чи матеріялу. Але суть ще й не в цьому, бо, звичайно, не тільки вчитель народної чи середньої школи мусить готуватись до своєї праці, а й найкращий професор чи викладач високої школи. Суть в тому, як саме треба спланувати хід лекції з двома чи й з трьома класами одночасно.

Таке плянування залежить передусім від розкладу занять, який мусить бути чітко складений щодо кількості годин, призначених на дані предмети, та від вимог для обох клас. Щодо форми такий розклад нічим не відрізняється від інших розкладів, але тут беремо до уваги, коли саме треба давати той чи інший предмет в тій чи іншій класі.

Більшість учителів складає їх так:

1. лекція — заняття з граматики й читання в іншій класі.
2. „ — арифметика в обох класах одночасно.
3. „ — може бути релігія, історія, природознавство, географія і т. ін.
4. „ — співи, малювання, руханка, ручна праця і т. ін.

В основу тут кладемо ступінь трудности матеріялу і можливість комбінувати роботу одночасно з двома класами. Водночас дбаємо про необхідну різnorodність в роботі і про педагогічні вимоги — від важкого до легкого (по втомі).

Робота вчителя з двома класами може мати колективну форму (одночасно з двома класами) і індивідуальну (лише з однією класою).

Робота учнів може бути самостійна і разом з учителем, тобто учитель працює вже індивідуально з даною класою. Плянуючи хід лекції з двома класами одночасно, слід головню врахувати час колективної, індивідуальної і самостійної праці та достатню кількість (і не більше) матеріялу на даний відрізок часу для самостійної праці учнів і безпосередньої праці вчителя з іншою класою.

Індивідуальна праця вчителя не мусить відривати його уваги від тієї класи, що самостійно працює. Кожен учень мусить працювати всі 45 хв., бо інакше порушиться дисципліна. Не повинно бути порожнього місця в роботі тієї чи іншої класи. Колективна праця — це здебільша організаційні моменти і завдання.

В той час, коли одні виконують самостійну працю, вчитель пояснює матеріял дітям чи перевіряє роботу учнів другої класи, але в цей же час треба дати й завдання для самостійної праці останнім, щоб перейти на безпосередню працю до інших. Під кінець лекції знов може бути колективна форма праці, коли вчитель дає завдання додому та організує дітей на перерву чи йти до-

для першої і третьої класи одночасно.

Дата і дні	Ч. лекцій	1. класа	Робота з учителем	Самостійна робота на роботі учнів	Ч. лекцій	3. класа	Робота з учителем	Самостійна робота на роботі учнів	Завваги		
		Зміст і хід лекції				Зміст і хід лекції					
22. 9. 47	1.	<p>1. Організаційні моменти. Українська мова (навч. граматики).</p> <p>2. Читання складів і слів, складених із вивчених уже букв, за допомогою розрізної абетки: НАШ ТА-ТО, НА-ША МА-МА, НА-ША ХА-ТА.</p> <p>3. Діти самостійно пишуть літеру Н (написану на дошці).</p> <p>4. Вивчення нової букви Р. Аналіз малюнку та вибір потрібного речення. Виділення потрібного слова. Вимова за складами. Виділення потрібного звуку. Вимови хором цього звуку, індивідуально. Придумування дітьми слів, де був би цей звук. Ознайомлення дітей з новою буквою на цей звук. Читання складів і слів з цією буквою: ро, ра, ру, ри; ро-са, рак, ру-ка, ри-ба, ко-мар.</p>	2 хв.		1.	<p>1. Організаційні моменти. Українська мова (граматика).</p> <p>2. Виписування з правильним написом слів, що на них в тексті попередньої роботи діти зробили помилки.</p> <p>3. Аналіз зроблених дітьми помилок в попередньому тексті (списування чи якийсь вид диктанту). Повторення правопису апострофа і м'якого знаку.</p> <p>4. Самостійне списування тексту (з дошки або з книжки, вправа ч. ... ст. ...) із завданням підкреслювати слова з апострофом і м'яким знаком.</p>	2 хв.	10 хв.		10 хв.	20 хв.

	<p>5. Складання цих складів і слів з розрізної абетки дітьми на партах і окремими учнями з розрізної абетки на дошці або на набірнім полотні.</p> <p>6. Читання таких слів в букварі.</p> <p>7. Завдання додому: Прочитати текст з букваря: ч. ... ст.).</p> <p>8. Вихід на перерву: організація дитячої гри на перерві.</p>	<p>1 хв.</p> <p>2 хв.</p>		<p>5. Завдання додому: Прочитати ще декілька разів правило про правопис апострофа і м'якого знаку.</p> <p>6. Вихід на перерву і організація дитячої гри на перерві.</p>	<p>1 хв.</p> <p>2 хв.</p>		
<p>2.</p>	<p>Арифметика. Вивчення числа 7.</p> <p>1. Написати по одному рядку цифри: 1, 2, 3, 4, 5, 6.</p> <p>2. Прямий і обернений рахунок до 7 (повторення).</p> <p>3. Вивчення числа 7. Робота з малюнками або паличками (наочні приладдя); користування класною рахівницею тощо.</p> <p>4. Рисування семи кружечків чи квадратиків. (Самостійна робота під наглядом учителя).</p>	<p>10 хв.</p> <p>7 хв.</p>		<p>2. Арифметика. Множення двозначного числа на однозначне.</p> <p>1. Усний рахунок. Розв'язання задачі ч. 3 (ст. 50)*</p> <p>2. Самостійне розв'язування прикладів. Завдання ч. 4 (ст. 50)*</p> <p>3. Перевірка роботи учнів. (Учитель ходить між лавками).</p> <p>4. Перевірка виконання класної праці учнів.</p>	<p>10 хв.</p> <p>25 хв.</p> <p>7 хв.</p>		
		<p>8 хв.</p>		<p>* Умовно, бо немає під руками підручників.</p>			

Дата і дні	Ч. лекцій	1. класа	Робота з учителем	Самостійна робота на робота учнів	Ч. лекцій	3. класа	Робота з учителем	Самостійна робота на робота учнів	Завваги
		Зміст і хід лекції				Зміст і хід лекції			
		<p>5. Написання цифри сім. Вивчення елементів цієї цифри.</p> <p>6. Написання цифри 7 в зошитах — 2 рядки (самостійна робота).</p> <p>7. Завдання додому: Написати цифри 5 і 6 по одному рядку.</p> <p>8. Організація дитячої гри на великій перерві.</p>	10 хв.			<p>5. Завдання додому: Розв'язати приклади ч. 5 ст. 51. (Аналогічні приклади). Організація дитячої гри на великій перерві.</p>	2 хв.		
	3.	<p>Українська мова (письмо). Написання слова: роса.</p> <p>1. Учитель показує на дошці: як треба писати це слово.</p> <p>2. Діти самостійно пишуть в зошитках це слово. (Зразок письма є в букварі і на дошці).</p> <p>3. Читання подібних слів у букварі.</p>	2 хв.	7 хв.		<p>3. Природознавство. Одержання із ґрунту піску і глини.</p> <p>1. Мовчазне читання статті: „3 чого складається ґрунт” (повторення) ст. 37*</p> <p>2. Одержання із ґрунту піску і глини. Досвід з остюванням ґрунту в пробірках. Замальовування досвіду учителем на дошці, а учні в зошитках. Висновки.</p> <p>3. Мовчазне читання статті: „Як відокремити пісок від глини з водяного ґрунту”.</p>	1 хв.	5 хв.	
			5 хв.				20 хв.		
				20 хв.				5 хв.	
								18 хв.	

	<p>4. Придумування речень дітьми, де б були ці слова.</p> <p>5. Завдання додому — організація перерви.</p>	<p>18 хв.</p> <p>2 хв.</p>		<p>Завдання додому: Читати цю саму статтю, щоб можна її переказати.</p>		<p>2 хв.</p>	
	<p>4. Руханка.</p> <p>1. Стати в одну лаву за зростом.</p> <p>2. Ходимо по колу, взявшись за руки.</p>			<p>4. Малювання.</p> <p>1. Змалювання городни з натури: огірок, баклажан, томат, морква, буряк,</p> <p>2. Перевірка робіт учнів і поправа малюнків. Демонстрування кращих зразків та показ малювання городни на дошці. Малювання по черзі учнями з своїх уже малюнків на дошці і самостійна поправка своїх малюнків учнями. Кінець денної праці.</p>	<p>20 хв.</p>	<p>2 хв.</p> <p>5 хв.</p>	
	<p>3. Рівно в одну лаву ходьба вліво, вправо, вперед, назад.</p> <p>4. Стати в одну лаву на витягнуті руки, махання руками на команду раз — вгору руки, а на команду два — в долину.</p> <p>Гри: Третій зайвий.</p> <p>Закінчення гри і ставання в одну лаву (кожен на своє місце). Ходьба лавою (один за одним) по колу. Кінець заняття.</p>	<p>20 хв.</p> <p>5 хв.</p>	<p>20 хв.</p>				

дому, даючи різні вказівки щодо поведінки дітей, проведення гри на перерві тощо.

В щоденному пляні роботи вчителя двокомплектника хід лекції слід сплянувати приблизно так, як графікон руху поїздів на одних залізничних рейках, щоб і затримки руху поїздів не було і щоб не зустрілись два поїзди між станціями на одній лінії.

Плянуючи роботу одночасно з двома класами, комбінують так, щоб по змозі мати одночасно ті самі предмети в обох класах, але їх не однаково проробляти та й ставити не ті самі вимоги; напр., можемо давати разом малювання, співи чи гімнастику. Хоч на перший погляд це цілком можливі сполуки обох клас на одну працю, але так робить тільки „сумлінний вчитель”, що не хоче готуватись до своєї завтрішньої праці.

Коли, наприклад, даємо нотну грамоту старшій класі і супроводжуємо її пісеньками, то тут ніяк не можна використовувати молодшої класи, а тільки навпаки, старшу класу; вона в багатьох моментах допоможе вчителеві в роботі, і повторить попередній матеріал. Таке ж саме явище і з гімнастикою. Гімнастичні вправи для кожної класи різні, а можуть бути і спільні. Дитяча гра може бути тільки для менших чи старших, а може бути й колективна. Тут вже мусить відігравати не малу роль педагогічно-методична майстерність самого вчителя.

Не маловажне значення має ще й розподіл клас між учителями, що будуть вести заняття з двома класами. Найчастіше комбінують так: перша з третьою класою, а друга з четвертою класою.

На жаль, я не маю під руками ні програми, ні підручників, щоб дати конкретний матеріал в схемі пляну щоденника для вчителя-двокомплетника. Подаю схему щоденника вчителя: дивись сторінки 18—21.

Панас Миролюбний

ЧОТИРИ СТУПЕНІ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

В 6. ч. німецького педагогічного журналу „Pandorra” (Ульм, 1947), появилася цікава стаття И. Г. Пфістера: „Neue Tradition — Erziehungsaufgaben der Geschichtslehre”; центральний розділ тієї статті ось тут перекладаємо. — Редакція.

Творити традицію з допомогою навчання історії і виховувати до правильного життя, усвідомляючи минувшину, — це духовна праця високої ранги. Вона проходить, як кожна форма живого

засвоєння, у чотирьох ступенях*): через знання, розуміння, оцінку і використання.

До знання належить неупереджене встановлення фактів, як добрих так і лихих, як приємних так і прикрих. Отже, кожночасну історичну дійсність мусимо дослідити й подати до відома у всіх сутніх пунктах. Одначе це зовсім не значить, що пам'ять слід наповнити тільки самим знанням матеріалу і навантажити її безперервним наступством дат, прізвищ цісарів і королів, ходом війн і іншими табелями. Як життя окремої людини не зображує ще сума її бійок, так і біографія націй, їх історія, не повинна в сутньому складатися тільки з вилічування її війн. Часи миру й досягнення у всіх галузях культури — це куди важливіший предмет історії.

Другий ступінь повинен дати внутрішнє розуміння розвитку і подій: вгляд у взаємозалежність, пізнання причин і наслідків. До повного розуміння належить також схоплення реальних можливостей, які були в вирішних історичних ситуаціях, а з яких одночасно здійснено тільки одну, а ця описля визначила дійсний хід подій. Клясичні приклади на багато прогнаних нагод і невикористаних можливостей дає німецька історія 19. і 20. сторіччя; вона також наочно показує, що не самі вирішення, тільки їх наслідки є неминучі.

До живого розуміння належить також педагогічна вмільість наблизити історію до того, що вчиться. Учень не повинен відчувати її як щось далеке, чуже, тільки переживати як події, що стосуються до кожного особисто. Одна з метод тієї вмільости в тому, щоб розуміння суті зробити доступним з допомогою аналогічних прикладів з сучасного життя одиниць і загалу; при тому треба пам'ятати, що всі порівняння є зумовлені та що кожна доба і її вирішення є релятивно одноразові. Історії минулого не повинні ми вчити задля неї самої — ми вчимо її, щоб підготувити до розуміння сучасної дійсности і наперед підготувити майбутність, яку ми можемо співоформлювати нашим діянням.

Знання сутньої дійсности і розуміння взаємозалежностей, причин, наслідків і можливостей становлять передумову для третього ступеня, оцінки. До неї належить не тільки власна думка про історичні події й особистості, але й знання, розуміння та оцінка поглядів інших, особливо істориків та їх „шкіл”. Пе-

*) На нашу думку автор статті не зовсім вдатно вживає в цьому випадку слова „ступені” (Stufen), бо воно окреслює таке навчання, що відбувається хронологічно, одно після одного. Тим часом при навчанні історії можуть приходити всі чотири з'ясовані тут роди навчання одночасно. Тим то краще відповідало б тут слово „елементи”, „складники” чи „складові частини”. Ред.

редусім мусимо собі усвідомляти, якими вихідними пунктами принципами, ідеями, ідеалами, ресентиментами і намірами керуємося ми чи інші, коли видаємо свій суд, бо від того залежить міродатно об'єктивна вартість даного погляду.

Остання і найвища мета навчання історії — це використання (зужиткування) знань, вглядів і оцінок, випрацьованих на попередніх ступенях. На четвертому ступені йдеться про те, щоб дійти до остаточних кінцевих висновків і знайти практичне корисне застосування їх у житті одиниць і всієї нації. Щойно коли навчання історії веде до практичних наук, оплатилася праця. Воно повинно могли нам показати, яких помилок слід уникати, які існують небезпеки, які засоби надаються і які цілі правильні. Отже, на четвертому ступені досягає навчання історії своєї властивої мети: щойно тут стає воно школою характеру, вихованням загальнолюдської, а особливо політичної постави, а теж не наостанку підготовою шляху у майбутність нації.

Й. Г. Пфістер

МАТЕМАТИЧНА ЧИТАЛЬНЯ

(З мого досвіду)

З кінця 1927 р. до 1939 р. довелося мені викладати математику в рівенській українській гімназії.

Контингент учнів складався переважно з селянських дітей. Корепетиторів ці діти мати не могли, але часто через невістачальну підготову чи які інші причини відставали у математиці. Разом з тим бували часто між тими ж селянськими дітьми такі здібні учні, що їм мало було того, що в класі давалось; їм хотілося більше знати, більше займатися математикою.

І ось в 1931 — 1932 р. прийшло мені на думку zorganizувати математичну читальню. Для цього я забрала з загальної гімназійної бібліотеки всі математичні книжки, поприносила відповідні свої, дехто з учителів позичив чи дав дещо, деякі книжки учні подарували. Зібралася чимала математична бібліотека. Були там всі математичні підручники і задачники — переважно польські, а декілька й українських, кілька російських, німецьких. Була історія математики Кеджорі російською мовою, були книжки з математичними розвагами, як от „Lilovati“, „Sladami Pitagorasa“ й інші.

Математична читальня була чинна двічі на тиждень по дві години. З членів математичного гуртка, який у мене був, вибирався провід читальні, що його члени по черзі чергували там. Звичайно моя присутність кожного разу була необхідна.

Зауважу, що це робилося тільки з моєї власної ініціативи. Дирекція знала про це і співчувала цьому, але ближче цим не цікавилась.

В середньому відвідувало читальню кожного разу коло 20 душ, а іноді доходило і до 40. Черговий провадив зшиток, де кожний розписувався і де зазначалося, якою книжкою хто користався. Іноді учні самі просили ту чи іншу книжку, а часто я давала, що кому потрібно. Здібнішим учням давала задачник, зазначаючи ті чи інші цікаві задачі, або книжку з математичними розвагами, чи радила розібрати якийсь параграф в тій чи іншій підручнику. Слабшим учням давала вправи і пояснення того, що їм було потрібно.

Приходили учні з різних клас, і, звичайно, сама я не встигла б всіх задоволити. Тому я брала сильніших учнів і їм доручала по два три слабші. У випадку якоїсь неясности учні зверталися до мене. І треба сказати, що ті ліпші учні завжди з охотою помагали мені.

Іноді зібралася групка з 3 — 4 учнів і спільно розв'язувала задачі на укладання рівнянь або геометричні на побудову геометричних фігур. Іноді той чи інший з такої групки складав задачі, а інші розв'язували або наввипередки всі складали задачі. Наприклад, я радила скласти, хто додумається, задачу на побудову трикутника чи рівнобіжника. І вони укладали їх.

Часто бувало, що учень чи учениця пропустить кілька лекцій через хворобу. Після цього приходять кілька разів в математичну читальню і там з моєю допомогою чи з допомогою товаришів все піджене і стане на ноги. Були такі учні, що ніколи не пропускали читальні. Приходили і проробляли всі задачі на складання рівнянь з кількох задачників, чи на розв'язання рівнянь в цікавіших випадках або їх систем; деякі захоплювались більше геометрією.

Хоч в одній класі було стільки учнів і стільки окремих груп, всі поводитись так добре, що одні одним не заважали. Іноді який з молодих „педагогів“ захоплювався і говорив голосніше; тоді черговий спиняв його і все було гаразд.

Завдяки цій математичній читальні я могла обходитись майже без недостатніх оцінок з математики. Хтось не знає чого на лекції, — зараз радимо йому прийти в читальню і справа поладжується.

Ця читальня з багатьох скромних селянських дітей виробила добрих математиків, що потім блискуче позадавали конкурсні іспити до вищих шкіл.

Метода праці в такій читальні була деякою мірою здійсненням „Дальтонового пляну“, а ще більше методи „навчан-

ня під проводом“. Обидва ці елементи, на мою думку, трудно здійснити в класі для проходження всього курсу, а в такій читальні це дає дуже добрі висліди, в чому я переконатася, ведучи читальню впродовж восьми років*).

Думаю, що такі читальні чи робітні можна улаштувати і в умовинах нашої еміграційної школи, і то не тільки з математики, а й з інших предметів.

Надія Ішук

УКРАЇНСЬКЕ ФАХОВЕ ШКІЛЬНИЦТВО НА ЕМІГРАЦІЇ

Український Технічно-Господарський Інститут в Регенсбурзі розпочав свою працю над поширенням фахової освіти серед еміграції ще влітку 1945. року. Вже 10. серпня ініціативна група професорів вибрала комісію для перекваліфікації української еміграції, яка мала перевірити можливості фахово-освітньої праці, а також підшукати фахово підготовлених лекторів для ширшої діяльності. Комісія звернулася до п. п. деканів, щоб вони опрацювали програми фахових шкіл і курсів за спеціальностями своїх факультетів. Розпорошеність еміграції та фахових сил, відсутність зв'язку, непевність існування, безправне положення всієї еміграції — примусили ректорат УТГІ зорганізувати по більших скупченнях еміграції свої делегатури, що між іншими обов'язками мали також обов'язок організувати і вести фахові школи та фахові курси. Комісія вела свою працю, співпрацюючи з відповідними деканатами УТГІ. По році праці виявилось, що для кращої плянкової роботи мусить бути керуючий центр з фаховими інспекторами. По таборах творилися фахові курси і фахові школи без відповідних програм і підготовленого лекторського персоналу. Крім шкіл і курсів, що їх фахово обслуговував УТГІ, були різні фахові курси УНРРА, таборових управ і навіть курси поодиноких осіб, що вели науку за своєю програмою і своїм розумінням. Треба було такий стан упорядкувати. В тій цілі зорганізовано при Інституті окремий Сектор Масової Перекваліфікації на чолі з ректором Інституту. Робочим органом сектору став інспекторат, що складався з головного інспектора, якого вибирала загальна професорська рада Інституту, трьох інспекторів, вибраних проф. радами факультетів, і секретаря сектору. Першим головним інспектором був обраний проф. Храпливий Євген, але поганий стан здоров'я не дозволив йому вико-

*) Провадила я читальню і в десятиріччі, в яку перетворилася наша гімназія в 1939 р., але там були різні перешкоди і читальня перестала існувати.

нувати цієї тяжкої праці. В навчальному 1946/47 році склад інспекторату УТГІ був такий: 1) доц. інж. Каплистий Макар — головний інспектор; 2) проф. Драгоманів Світозор — інспектор економ. факультету, 2) доц. інж. Боровський Михайло — інспектор агроном.-лісового ф-ту, 4) лект. інж. Вінцерський Олекс. — інспектор інженерного ф-ту, 5) агроном Сміринський Юрій — секретар. Очолював роботу сектору та інспекторату ректор УТГІ проф. Доманицький Віктор.

За навчальний рік 1946/47 інспекторат відбув 13 засідань, на яких обговорювались біжучі організаційні та педагогічні питання; вислухувалися звіти інспекторів, робилися відповідні вказівки та намічались пляни дальшої роботи. Між іншим виготовлено і передискутовано та прийнято до тимчасового користування 12 навчальних плянів для фахових шкіл та 43 пляни для фахових курсів. Відбуто 56 інспекцій. Інспектори брали участь у засіданні в справі зорганізування кураторії фахового шкільництва при ЦПУЕ. На жаль, зусилля УТГІ та інспекторату в тому напрямі до нині не увінчалися успіхом і кураторії фахового шкільництва ми не маємо. Коли виявилось, що масову перекваліфікацію еміграції годі провести, тоді Сектор Масової Перекваліфікації змінив назву на Сектор Середніх і Нижчих Фахових Шкіл та Курсів. Сектор співпрацював із Головною Українською Пересел. Радою і Управою, з Союзом Українських Інженерів у Мюнхені, з Секцією Українських Агрономів, з Учительською Громадою та Спільною Професійних Організацій.

Дня 2. і 3. листопада 1946. року відбувся з'їзд директорів та адміністраторів фахових шкіл і фахових курсів, що працювали під доглядом і опікою УТГІ. Цей з'їзд мав бути підготовчим до загального з'їзду директорів фахових шкіл і курсів, та, на жаль, такий з'їзд і досі не відбувся. А шкода, бо багато питань програмового, методичного і організаційного характеру не впорядковано. Цю прогалину в нашій культурно-освітній та фахово-освітній галузі занедбало ЦПУЕ, точніше Відділ Культури і Освіти при ЦПУЕ, хоч з боку УТГІ були спроби актуалізувати це питання. Невпорядкованість фахової освіти в таборах дуже гальмувала працю інспекторату УТГІ, та все ж на кінець навчального року 1946/47 факультети мали таку мережу фахових шкіл і курсів УТГІ:

Агрономічно-лісовий факультет:

шкіл	10	викладачів	101	учнів	327
курсів	16	„	50	слухачів	444
разом	26	викладачів	151	слухачів	771

Інженерний факультет:

шкіл	9	викладачів	91	учнів	375
курсів	21	„	48	слухачів	786
разом	30	викладачів	139	слухачів	1161

Економічний факультет:

шкіл	5	викладачів	52	учнів	174
курсів	15	„	32	слухачів	357
разом	20	викладачів	84	слухачів	531

Всіх закладів працювало 76, а в них викладали 374 лектори і вчилися 2463 учні (слухачі).

Впродовж звітового року 878 душ закінчили фахову освіту і одержали відповідні свідоцтва. Треба підкреслити, що не всі слухачі використовували навіть ці скупі можливості фахової освіти по різних таборах. Багато було таких, що до кінцевих іспитів не ставали. Характерно, що під кінець цього року слухачі менше гналися за посвідками, тоді, як в 1945. і 46. роках та навіть і на початку 1947. була помітна погоня за фаховими посвідками. Мабуть уже дійшло до загального відома, що посвідка тоді має ціну, як людина справді має фахове знання. Відома вже американська засада, що ніякі дипломи не допоможуть, якщо людина не має фахового знання та фахового вміння. Тому наші вимоги до фахових шкіл і курсів на біжучий рік такі:

1. використовуючи дворічний досвід, поширити працю фахової освіти серед еміграції;
2. поширюючи фахову освіту, підвищити рівень теоретичних викладів;
3. звернути увагу на практичну науку, щоб курсант обов'язково набув фахове вміння та фахову зручність у праці;
4. впорядкувати мережу фахової освіти;
5. відбути з'їзд директорів фахових шкіл і курсів, щоб поділитися минулорічним досвідом.

Для цього треба посилити інспекторську працю та створити при ЦПУЕ кураторію фахових шкіл.

На ведення цієї праці громадянство мусить скласти потрібні фонди.

РЕЦЕНЗІЇ

LITERARY READER — short stories and translations from T. Shevchenko. Collected by A. Stefan. „Ukrainska knyha”, Augsburg 1947.

Незрозуміла поява — так лише, а не йнакше, можна назвати „Literary Reader”. Коли письменник друкує свій твір без уваги на те, яка його вартість — нічого дивного; він хоче, щоб його твір побачив світ. Але коли

хтось передруковує чийсь твори, то повинен це робити з якоюсь метою, повинен думати над їх призначенням.

Англійську мову вивчаємо сьогодні в школах, на курсах, приватно. Але чи появився досі хоч один добрий підручник, виданий українцем-англістом, в кількох частинах, які мали б якусь систему й були пов'язані з собою, з яких друга чи третя була б продовженням попередньої? „Lessons in English”, О. Петренко, видані в Ганновері — добрий підручник, але це лише перший ступінь, бо в лекціях приходить тільки теперішній час. За доповнення до цього підручника можна б уважати „Fairytale” — коротенькі і легенькі байки з життя звірят по-англійськи, зібрані дир. А. Штефаном. Це все перший ступінь — ці дві книжечки вистачають на перший рік навчання англійської мови в школах (гімназіях). (Підручник д-ра Ю. Чорного „English”, Авгсбург 1946, взагалі за підручник уважати не можна). А де ж дальші роки? Що мають робити вчителі в 2. і 3. році навчання?

І здавалося б, що дир. А. Штефан зрозумів це і видав „Literary Reader”. Але коли прочитати цю збірку від початку до кінця, треба дивуватися, що той сам автор, який зміг зладити зовсім добру книжечку „Fairytale”, що з неї молодь дійсно вчиться мови й граматики та засвоює мовні звороти, — видав після того збірку, з якої шкільна молодь користати не може.

По перше, — там зібрані твори тільки для завантованих англістів, як щодо мови так і щодо стилю, отже, це ступінь, скажимо, п'ятий. (А де ж другий, третій, четвертий?)

По друге, — який же дивний і строкатий зміст: „Rip Van Winkle” Ірвінга, що належить до перлин американської літератури, — подано в скороченні. „A Shark” Марка Твайна — теж в скороченні. А кримінальна історія про пару рукавиць — в цілості. Потім нагло серед того казка Оскара Вайльда. Далі кільканадцять творів, яких ніяк не можна переповідати, бо в них майже нема акції, тільки описи й діялоги, через що вони зовсім ненарративні. Одноактівка наприкінці книжки — зовсім добра, бо при навчанні мови слід читати п'єси. Натомість історія про французького професора має зміст зовсім невідповідний для молоді, невиховний (відвідини мужчини в жіночому будуарі і його подорож в коші через вікно), подібно як і кримінальна історія про рукавиці.

В шк. підручнику добираємо такі оповідання, що не тільки дають добрий матеріал для вивчення мови, але водночас виховують молодь, зміцнюють її моральні засади, оформлюють позитивний світогляд і ідейність молоді. Виховного моменту дир. А. Штефан у своєму виборі не взяв до уваги. Його оповідання під тим оглядом здебільша або зовсім індивідуальні або й навпаки, шкідливі. Це третя негативна прикмета обговорюваної книжки.

Твори Шевченка в англ. перекладі можуть бути для молоді цікаві й навіть корисні, але все ж для навчання мови і схоплення її духа ліпше надаються оригінальні твори визначних англійських поетів, ніж переклади, зроблені другорядними чи третьорядними поетами, для яких інколи англ. мова не була матерньою. (Куди доцільніше було б видати окремо переклади з Шевченка для чужинців, але тоді треба б відповідних пояснень).

Коли хочемо дати якусь збірку для читання молодим англістам, то до цього треба більшого вкладу праці, більших розшуків, а особливо ясного плану за відповідними методичними й виховними засадами. Розумію, що сьогодні не все маємо потрібні твори під руками. Однак все ж такі існують уже бібліотеки IRO, IMCA, англійські бібліотеки для німців. Там є книжки для дітей, для молоді, там є збірки коротких оповідань новель, віршів. Користуючись ними, можна було дати збірку коротких і легких творів, що була б продовженням до „Fairytale” і дала б молоді змогу вчитись мови. Але після читання казки про курочку як може собі хтось дати раду з Велзовою „Зорею”!

Учителям англійської мови можна порадити одне: якщо не маємо змоги здобути ніяких підручників, чи чисто англійських, чи німецьких (російський Шидловської має трохи затяжку систему, хоч дуже солідно опрацьований), то ліпше позичити в бібліотеці ІРО (є в кожному таборі) старі примірники „Reader's Digest” і в них шукати творів для молоді. Там усе знайдемо оповідання про звірят, про цікаві людські типи, часто біографії великих людей. Це принесе більшу користь як „Literary Reader”, книжка, що вбиває кілок у голову малих англістів, а учителям від її змісту робиться інколи „ніяково”.

І. Гошовська

Важливіші підручники й посібники

(За матеріалами Українського Музею-Архіву при Українській Вільній Академії Наук, Авгсбург, Софме-Касерне, бл. IV/19)

Дорога до неба. Молитв'єнник для католицької молодіжки (фотографічне перевидання молитовника, виданого бр. Штайнбрерами у Вінтерберзі) [р. 1946]. Ст. 254, 32°. В твердій оправі.

Благодарім Господа. Молитовник для вірних. Уклад о. Степан Хабурський. Мюнхен 1946. Ст. 264, 32°.

Молитви щоденні. Друкарня Дм. Сажина. Авгсбург 1945. Ст. 32, 32°.

Молитовник для вжитку української православної людности. Вид. друге. 1945. Ст. 22, 16°.

Короткий православний Молитовник (фотопередрук київського видання). Ротенбург 1946. Ст. 28, 16°.

Молитовник УАПЦ. Кооп. В-во „Заграда” в Гайденав [1946]. Ст. 160, 16°.

о. доц. Михайло Карачківський: **Священна історія Старого Заповіту.** Підручник для народньої школи та молодших класів гімназії. В-во „Рідна Школа”. Ганновер 1947.

Ks. Roman Archutowski: **Historia kościoła katolickiego w zarzysie.** Wyd. XII. Wyd. Pols. Związku Wychodźstwa Przemysłowego w Hannoverze, 1946. 8°, str. 192. Druk.

Проф. Д-р Дм. Чижевський: **Логіка** зі збірниками логічних вправ. Лекції читані в Богосл.-Педаг.Акад. УАПЦ в Мюнхені. Мюнхен 1947. Накл. Т-ва Студ. Богосл.-Пед. Ак. УАПЦ. 4°, циклст. 69 ст. На правах рукопису.

Проф. Д-р Дм. Чижевський: **Історія філософії.** Ч. I.: Антична філософія. Лекції читані (як вище!)

Мюнхен 1947, 45 ст. цикл. Накл. (як вище). На правах рукопису.

Проф. Ю. Шерех і Дм. Кислиця: **Граматика української мови.** Посібник для гімназії. Ч. II. Синтакса. Мюнхен 1947. Ц. 10 м. Друк.

Д-р Ярослав Рудницький: **Як говорити по-літературному.** Другий наклад. (Фотопередрук пражького видання 1941 р. [Авгсбург 1946]. Ст. 63, 16°.

Проф. П. Ковалів: **Як правильно будувати фразу?** (котрий, який, що). Мюнхен 1946. Ст. 16, 16°. Друк.

Проф. П. Ковалів: **Безособові речення на -но, -то, їх значення та норми вживання.** Авгсбург 1946. Ст. 16, 16°. Друк.

Проф. П. Ковалів: **Чистота і правильність української літературної мови.** Накладом В-ва „Рідне слово”. Мюнхен 1947. Ст. 34, 8°. Ц. 3 марки.

Історія української літератури. Конспект. На правах рукопису. Міттенвальд 1947. Ст. 21, 4°. Цикл.

І. Котляревський: **Енеїда.** Шкільна бібліотека ч. 1. Міттенвальд 1947. Ст. 72, 8°. Цикл.

Граматика англійської мови, зладив Дм. Корбутяк, лектор англ. мови на УТГІ [Регенсбург] 1946. Ст. 184, 8°. Ц. 15 м.

Pearls of English Legends. Перлини англійських легенд. Англійсько-український текст [1947]. Ст. 68, 8°.

Literary Reader. Short Stories and Translations from T. Shevchenko. Collected by A. Stefan. „Ukrainska Knyha”. Augsburg 1947. Ст. 95, 8°. Друк.

І. Бойко: Говорите по англійськи? Кілька слів по англійськи. Друге видання. [Авгсбург] 1945. Ст. 24, 8°. Цикл.

Підставові відомості з англійської граматики. Зладив В. Шляхтинецький. [1945]. Ст. 31, 8°. Цикл.

Англійський самонавчитель. Практичний підручник для вивчення англійської мови з поданням вимови, балачками, листами, читанкою і слівником. Зладив Юрій Мінкевич. [Фотопередрук львівського видання 1927 р.].

A Little Story Book. Prepared by prof. M. Sydor. Munich-Karlsfeld. 1946. Ст. 58, 8°. Цикл.

Підручник до скорого вивчення англійської мови. Русин-українець в Америці 1947. Ст. 62, 16°. Друк.

Англійсько-український та українсько-англійський словник. Перша частина. Англійсько-українська, з англ. вимовою й коротким нарисом англ. граматики. Склали Д-р Василь Лев та Іван Вербяний. Нюрнберг-Байройт. В-во „Час“, Нюрнберг. Кооператива „Праця“, Байройт. 1947. Ст. 190+XLIV. 8°. Друк.

Англійсько-український словник. Уклав В. Захарків. Накладом Мих. Борецького. Регенсбург 1946. Ст. 478, 16°. Друк.

Українсько-англійський словник. Уклав В. Захарків. Накладом Мих. Борецького. Регенсбург 1945. Ст. 128, 8°. Друк.

Українсько-англійський словник. Упорядкував Н. П. „Поділля“. Ст. 260, 32°.

Д-р Ю. Чорний: Самоучок німецько-український зі словарем. Для шкіл, курсів, самонавчання. Авгсбург 1946. Ст. 80, 8°. Друк.

Скоро по-французьки. 1500 слів, готових запитів — відповідей, згл. зворотів найконечніших в щоденнім уживанні з граматикою та вимовою. Видав І. Тиктор. Інсбрук 1946. Ст. 40, 16°. Фотодрук.

Самовчитель еспанської мови. Опрацював П. Меденко. Накладом Мих. Борецького. Регенсбург 1946. Ст. 144, 8°. Друк.

Вивчай еспанську мову. 1. Стисла граматика еспанської мови. 2. Українсько-еспанський словник з вимовою і багатьма фразами для щоденного вжитку. Richard Beeck-Verlag. Hannover [1947]. Ст. 87, 8°. Друк.

3.000 слів та зворотів по еспанськи. Систематичний словник. Розмовник. Граматичні пояснення. Ст. 111, 8°. Фотодр.

Скоро по-еспанськи. Опрацював інж. В. Самар. Накладом української книгарні „Відродження“, Годенів 1947. Ст. 43, 8°. Цикл.

Еспансько-український словник. Склали П. Ч. В-во „Нові Дні“. Зальцбург 1947. Ст. 206, 32°. Друк.

1000 слів по-португальськи. Ельванген 1947. Ст. 31, 16°. Друк.

Олекс. Панейко: Українська стенографія. Накладом Ярослава Романишиного. Мюнхен 1947. Ст. 93, 8°. Друк.

Д-р Маркіян Терлецький: Весівтня історія. Нові віки. Мюнхен Укр. Вид. Т-во „Вернигора“ 1947. Ст. 180, 8°. Друк. Ц. 12. м.

Проф. Дм. Дорошенко: Історія України. Ілюстр. Вид. 4-те. Накл. П. Погасія. Авгсбург 1947, 8°, 251. Фотодрук.

Вадим Шербаківський: Кам'яна доба в Україні. Лекції читані в УВУ в 1946 р. Мюнхен 1947, 4°, 90 стр. Цикл. На правах рукоп.

Г. І. Іванов: Географія частин світу і найважливіших країн. Ч. І. Вид. „Рідна Школа“. Ганновер, Molkernstr. 29. 1947 8°, 200 стр., фотодр.

А. П. Кисельов: Геометрія. Підручник для гімн. Ч. І. Вид. „Рідна Школа“, Ганновер 1947, 8°, 170 стр. Фотодрук.

Н. А. Шапошников і Н. К. Вальцов: Збірник алгебричних задач. Частина перша. Т-во „Рідна Школа“. Ганновер, 1946, 16°, 127 стор., друк.

Проф. Унів. Ц. Чудинів-Богун: Основи тригонометрії, 3-є видання перероблене. Укр. Студ. Громада в Регенсбурзі, 1946, 8°, 64 стор., друк.

А. Бабиц: Таблички логаритмів, чисел та тригонометричних функцій. 1945. Ст. 15+ 2, 8°. Фотодрук.

ЗАКЛИК

Загальний З'їзд учительства американської зони, що відбувся 27. 4. 1947 р. в Н. Ульмі, поставив в обов'язок обраній управі своєї станової організації між ін. видавати педагогічно-методичний журнал.

Новообрана Управа ЦУУГ-ди почала сповняти і це своє важке завдання. Правда, підготовка тривала досить довго, бо нелегко було полагодити всі потрібні формальності, зокрема справу ліценції, та, проте, Управа випустила вже оце друге-третє число журналу „Українська Школа на еміграції”.

Хоч учительство домагалось, щоб видати журнал якнайшвидше та опізненням видання помітно нетерпеливлося, то тепер, після появи журналу, деяка частина вчителів не підтримує його, бо не присилає грошей з розпродажі та не розраховується. Часто якраз ті, що виявляли незадоволення з опізнення першого числа, досі не прислали належності, дарма що журнал, як нам відомо, вже продали та дарма, що з того часу проминуло понад 2 місяці.

З уваги на те закликаємо всі місцеві й окружні у. громади, як і всіх інших, що на їх руки вислано журнал, негайно вирівняти всі залежності за перше число, а водночас скоро розпродувати наступні числа та розраховуватися за них (ч. 2—3 — подвійне, 32 стр. — ціна 3 РМ, для кольпортерів і книгарень 15% опусту), бо тільки тоді журнал зможе правильно появлятися та сповняти своє завдання. Від справності й рухливости низових клітин ЦУУГ-ди та від кожного вчителя зокрема залежить доля нашого журналу.

Місцеві й окружні Громади і Ви, всі українські учителі, сповніть скоро й точно свій основний обов'язок!

Одночасно не забувайте нашого обіжника щодо вплат відповідної частини вкладок до ЦУУГ-ди як теж на допомогивий фонд (див. 1. ч. нашого журналу), бо деякі громади не сповнили і того обов'язку.

Управа Центральної Української Учительської Громади

ПОВІДОМЛЕННЯ

21. лютого 1948 р. відбудеться з'їзд голів місцевих і окружних українських учительських громад американської зони в Авґсбургу в Соммекасерне в 10 год. вранці в учительській канцелярії народної школи (б'лок 4, I поверх). Участь усіх голів у з'їзді обов'язкова. Учасники з'їзду матимуть змогу взяти участь у педагогічній конференції, що її скликає Відділ Культури й Освіти ЦПУЕ того самого дня в тій самій місцевині в сусідньому приміщенні для вирішення важливих виховних проблем. Окремих особистих повідомлень про цей з'їзд не висилаємо. Про педагогічну ж конференцію подадуться окремі вказівки.

Управа Центральної Української Учительської Громади

ВІД РЕДАКЦІЇ

У зв'язку з появою нашого журналу одержали ми багато листів з сердечними GRATULACIAMI та виявами радості з того приводу. Не маємо змоги відповісти всім зокрема. Тим то цим шляхом дякуємо всім за привітання і духову підтримку та запевняємо, що будемо намагатися поставити наш журнал на якнайвищому рівні і піти назустріч усім нашим виховним і освітнім потребам. Прохаємо не забувати про нас і на майбутнє.

Одночасно щиро дякуємо й усім тим, що висловили нам святкові й новорічні побажання й привітання та бажаємо і їм Веселих Свят, щасливого Нового Року, якнайкращих успіхів у праці й усіх намаганнях та здійснення їх прагнень.